

πτικῆ, ἕξαλλος, ἡ κυρία Λασσάλ εἶναι ἐκ τῶν γνησίων παρισινῶν ἀοιδῶν, αἵτινες νομίζει τις ὅτι ἐδημιουργήθησαν ὑπὸ τὸ φίλτρον καὶ τὴν πνοὴν τοῦ μεγαλειτέρου ἐκ τῆς νέας θυμηδοῦς σχολῆς, τοῦ εὐφυοῦς μουσικοδιδασκάλου Ὀφφεμπαχ, οὗ τὴν ἔκλειψιν θρηνεῖ τὸ μουσικὸν 1880. Ὡς τοιαύτη ἡ κυρία Λασσάλ ἔψαλλεν, ἔτερψεν, ἐνεθουσίασεν ἐν Φαλήρῳ.

ΒΛ. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ.

Ο ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

Ἐν τῶν περιεργότερων καὶ μᾶλλον ἐνδιαφερόντων θεμάτων τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας τυγχάνει ὄν ἀναμφισβητήτως τὸ θέμα τοῦ *Προμηθέως*, υἱοῦ τοῦ Τιτᾶνος Ἰαπετοῦ, ὅστις ὑφαρπάσας τὸ πῦρ ἐκ τῶν οὐρανίων δωμάτων παρέδωκεν ἐν νάρθηκι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἐφ' ᾧ θυμωθεὶς ὁ Ζεὺς, εἰς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἀπέστειλε τὴν Πανδώραν, φέρουσαν κιβώτιον, ἐν ᾧ ἦσαν ἀποτεταμιευμένα πάντα τὰ δεινὰ, ὑφ' ὧν ἔκτοτε μαστίζονται ἀσπλάγγως οἱ ἄνθρωποι, τοῦ δὲ Προμηθέως διέταξε τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Καυκάσου ἀναστήλωσιν, ὅπου καθ' ἑκάστην ἰπτάμενος ἀετός τις κατέτρωγε τὸ ἥπαρ αὐτοῦ, αὐξανόμενον διὰ νυκτός. Φύσει ποιητικὸν τὸ θέμα τοῦτο, ἀπησχόλησε τὴν γραφίδα οὐχ ἥττον τῶν ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος τραγικῶν ποιητῶν ἢ τῶν ἐνδόξων ποιητῶν τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ὁ Ἰσπανὸς Καλδερών (Calderon de la Barea), ὁ Γερμανὸς Γαίτης ἢ Γαίθης (Goethe), ὁ Ἄγγλος Βύρων διεπραγματεύθησαν κατ' ἴδιον τρόπον ἕκαστος, ὑπὸ ἰδίαν ἔμπνευσιν, τὸ θέμα τοῦ Προμηθέως.

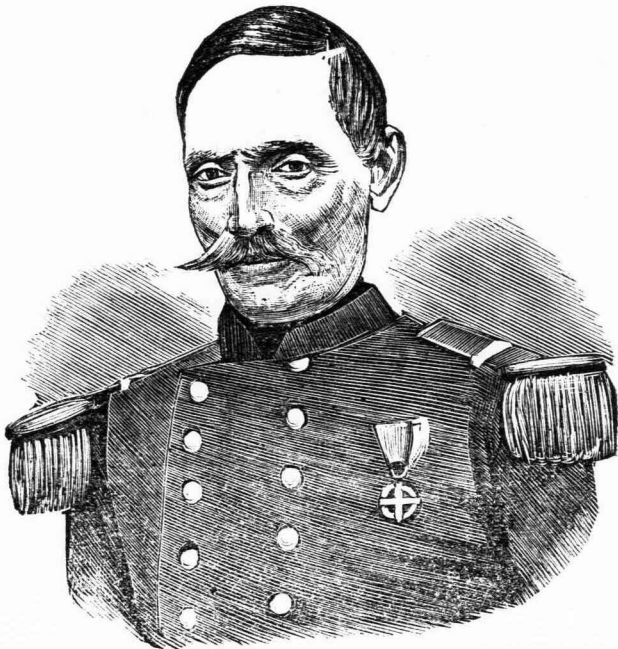
Καὶ τοῦ μὲν Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους αἱ τραγωδίαι, αἱ ὑπόθεσιν ἔχουσαι τὸν Προμηθεά ἐξωλοθρεύθησαν ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τοῦ κακοποιοῦ χρόνου, στερήσαντος οἷονεὶ ἐξέπιπτηδες τὴν ἀνθρωπότητα πολλῶν ἀριστουργημάτων τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλοφυίας καὶ

1.

2.

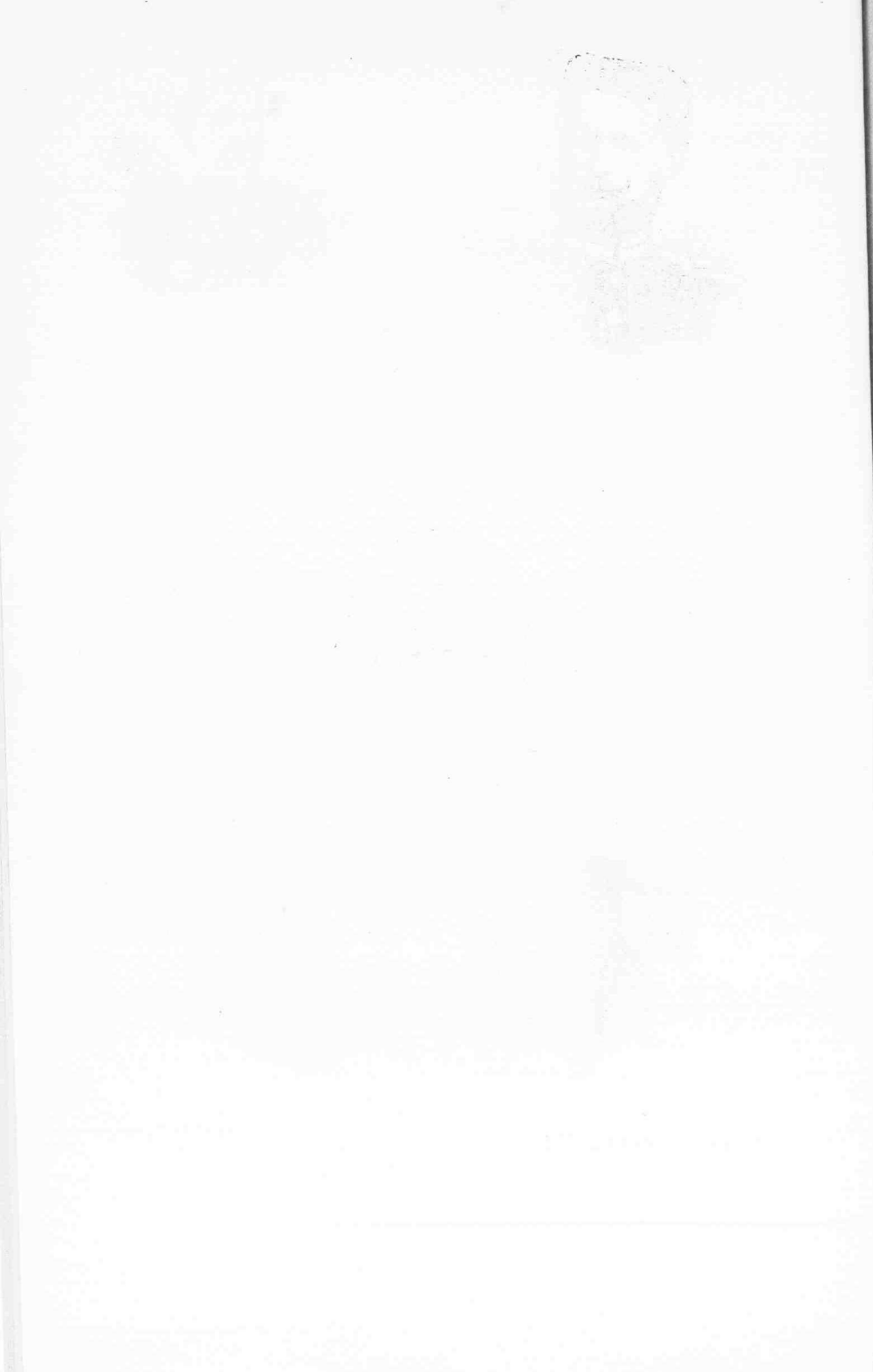

3.

1 ΑΡ. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ

2 ΒΑΡΩΝ ΓΚΥΛΔΕΚΡΩΝ

3 ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ

φιλοκαλίας· ἀλλ' ἐσώθη εὐτυχῶς τοῦ Αἰσχύλου ὁ Προμηθεὺς δεσμώτης, τὸ πλήρες ἐκείνο ὕψους καὶ μεγαλείου Αἰσχύλειον δράμα, ὅπερ μετὰ θαυμασμοῦ ἀνεγινώσκετο καὶ ἀναγινώσκεται πάντοτε ὑπὸ τῶν ἐραστῶν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὑψηλοῦ*). Ὁ Αἰσχύλος τρία ὄλα δράματα ἀφιέρωσεν εἰς τοῦ Προμηθέως τὸ θέμα· ἀλλ' ἐκ τούτων μόνον ἐσώθη τὸ φέρον τὴν ἐπιγραφὴν Προμηθεὺς δεσμώτης δράμα, ὅπερ ὅμως ἀναπληροῖ καὶ μόνον τὴν ἐκ τῆς ἀπωλείας τῶν ἄλλων δεινῶν ἔλλειψιν, παρέχον ἀκριβῆς κάτοπτρον τῆς ποιητικωπάτης εἰκόνας τοῦ Προμηθέως. Ὁ πελώριος Τιτὰν παρίσταται ἐν αὐτῷ ὡς ὁ πρῶτος μύστης τῆς ἀνθρωπότητος, προκαλέσας τὴν συγκοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεὸν καὶ διδάξας αὐτοὺς τὴν τέχνην νὰ ὑποτάξωσιν ἑαυτοὺς τὴν κτηνώδη φύσιν.

«Ἀκούσατε (λέγει) ὁποία ἦν ἡ θλιβερὰ εἰμαρμένη τῶν ἀνθρώπων καὶ πῶς τὰ βλακώδη ταῦτα ἄλλοτε ὄντα ἐκτίσαντο διὰ τῶν ἐμῶν εὐεργετημάτων τὸν λόγον καὶ τὴν φρόνησιν . . . Πρὸ ἐμοῦ ἔβλεπον, ἀλλ' ἔβλεπον κακῶς· ἤκουον, ἀλλὰ δὲν ἐνόουν. Ὅμοιοι πρὸς τὰ φαντάσματα τῶν ὀνείρων, ἔζων πρὸ αἰῶνων, συγγέοντες τὰ πάντα φύρδην μίγδην. Ἦγνόουν τῶν πλίνθων καὶ τῶν ξύλων τὴν χρῆσιν πρὸς οἰκοδομὴν οἰκιῶν φωτιζομένων ὑπὸ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός. Ὡς ὁ εὐπάτητος μύρμηξ, κατόκουν ὑπὸ τὴν γῆν ἐν βαθυτάτοις ἄντροις, ἀπροσίτοις εἰς τὸν ἥλιον. Οὐδὲν εἶχον σημεῖον ἀσφαλῆς εἰς διάκρισιν τοῦ παγεροῦ χειμῶνος ἀπὸ τοῦ κατεστολισμένου ὑπὸ τῶν ἀνθέων ἔαρος ἢ τοῦ ἔχοντος δαψιλῆ θερισμόν θερούς. Εἰργάζοντο μὲν, ἀλλ' ἀείποτε τυχαίως, ἄνευ σκέψεως καὶ ὑπολογισμῶν. Ἐγὼ πρῶτος ἐπέδειξα αὐτοῖς τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τῶν ἀστέρων· ἐγὼ ἀπεκάλυψα τὴν ἐπιστήμην τῶν ἀριθ-

*) Τὸ ἐπ' ἐμοὶ ἐξόχως θαυμάζω τὰ δράματα τοῦ Αἰσχύλου. Εἶ καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος χρονολογικῶς τῶν τραγικῶν ποιητῶν, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθη Πατήρ τῆς τραγωδίας, εἶναι ἴσως καὶ ὁ πρῶτος ποιητικῶς, ὑπέρτερος δηλονότι τῶν ἄλλων, ὁμοχρόνων τε καὶ μεταγενεστέρων, τραγικῶν ποιητῶν. Δὲν ἀμφισβητῶ, ὅτι περιπίπτει ἔστιν ὅτι καὶ εἰς αὐτοὺς ὑπερβολὰς, ἀς ἀπέφυγον ἄλλοι ποιηταί, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὕψος τῆς ποιητικῆς μεγαλοφυΐας, τὸν ἐνθουσιασμόν (οἶοναὶ Πυθίας ἐπὶ τοῦ τρίποδος), τὴν ἀξίαν τῆς συνθέσεως, τὸ πολλακίς ὑπερομηρικὸν αὐτῆς μεγαλεῖον, πρὸ πάντων δὲ τὸ γόνιμον τῆς διανοίας εἰς δραματικὰς ἐπινοήσεις, οὐδαίς ἴσως δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς αὐτόν.

μῶν, τὴν ὑψηλοτάτην τῶν ἐπιστημῶν ἐμόρφωσα εἰς χρῆσιν αὐτῶν τὸ ἀποθησαύρισμα τῶν γραμμάτων καὶ ἐρρύθμισα τὴν μνήμην, τὴν μητέρα ταύτην, τὸ ὄργανον τῶν Μουσῶν. Ἐγὼ ὡσαύτως συνέδεσα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τὰ ἐφεξῆς δούλα τῷ ἀνθρώπῳ ζῶα καὶ ἀπήλλαξα οὕτω τὸ θνητὸν σῶμα τῶν ἐπαχθεστέρων πόνων. Ἐγὼ ἐχαλιναγώγησα τοὺς ἵππους, προσαρμόσας εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ ταῦτα ὀχήματα καὶ τέλος, τὰ ἄλλοια ἐκεῖνα ὀχήματα, τὰ φέροντα πτέρυγας ἐκ λινοῦ, ἅτινα κομίζουσι τὸν ναύτην ἐπὶ τῶν κυμάτων, τίς ἄλλος ἐπέδειξεν αὐτοῖς; Τάλως ἐγὼ! Ἡ ἐπινοιά μου ἐδημιούργησε πᾶν τὸ ἐν τῇ γῆ διὰ τοὺς θνητοὺς καὶ ὅμως οὐδὲν μέσον ἀνακαλύπτω χρησιμεῦον εἰς ἑμαυτὸν πρὸς ἀπολύτρωσίν μου ἀπὸ τῶν ἀλγηδόνων μου.»

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Αἰσχυλείου δράματος μεταλλάσσει ἔψιν τὸ πρόσωπον τοῦ Προμηθέως. Δὲν παρίσταται πλέον ὡς ὁ κατάδικος δεσμώτης, ὑπομιμνήσκων τὰς εἰς τὴν ἀνθρωπότητα προσενεχθείσας ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν ἐπιφανεῖς ὑπηρεσίας, ἀλλ' ὡς ὁ μάντις ἐκδικητῆς λέγων περὶ τοῦ μέλλοντος. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ ἀναγγέλλει τὴν πτώσιν τοῦ τυράννου τῶν θεῶν:

«Ὁ Ζεὺς οὗτος, λέγει, εἰς τὸ πείσμα τῆς καταπληρούσης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀλζονείας θέλει ταπεινωθῆ ποτε. Ἄς ἐπαναπαύηται εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἀσφαλιζόμενος ὑπὸ τοῦ θορύβου τούτου, ὅστις περιπλανᾶται ἐν τῇ ἐκτάσει, ἣν σείει ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὸ φεγγοβόλον αὐτοῦ ἀκύντιον. Ματαίᾳ ἐπίδειξις, οὐδαμῶς σώσουσα αὐτὸν ἀπὸ πτώσεως ἐπαισχύντου καὶ ἀνεσπανορθώτου!»

Τὸ σύντομον τεμάχιον τοῦ ἀειμνήστου ἑλληνοφιλοῦς Βύρωνος, τὸ περὶ Προμηθέως, φαίνεται γραφὴν ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Αἰσχύλου· εἶναι οἰονεὶ ὑπόμνημα πρακτικόν, παρηρητημένον εἰς τὸ πρωτότυπον τοῦ μεγάλου Ἑλληνος τραγικοῦ. Μετὰ τὴν γραφικὴν ἔκθεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Τιτᾶνος προσενεχθεισῶν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φυλὴν ὑπηρεσιῶν, τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἀλγηδόνων αὐτοῦ καὶ τὴν ἐκσφενδονισθεῖσαν κατὰ τοῦ δημίου ἀπειλήν, προστίθησιν ὁ Ἄγγλος ποιητής:

«Τὸ θεῖόν σου ἀδίκημα ἦν ὅτι ὑπῆρξας ἀγαθός, ὅτι ἐμείωσας διὰ τῶν διδαγμάτων σου τὴν ἀπειρομεγέθη ποσότητα τῶν ἀν-

θρωπίνων δυστυχιῶν, ὅτι ἐδίδαξας καὶ ἐν τῇ τιμωρίᾳ σου αὐτὴν τὸν ἄνθρωπον, πῶς ἀντλεῖ τις δυνάμεις ἐκ τῆς ψυχῆς ἑαυτοῦ. Εἶ καὶ ὁ οὐρανὸς ἀνεγαίτισε τὴν πρόοδον τοῦ ἔργου σου, ἐκληροδότησας ἡμῖν τὴν μεγάλην αὐτὴν διδασκαλίαν ἐν τῇ ἀνεκτικῇ σου ἐνεργείᾳ καὶ τῇ ἀντιστάσει τῆς ἀηττήτου σου διανοίας. Εἶσαι διὰ τοὺς θνητοὺς τὸ σύνθημα τῆς ἰσχύος καὶ τῆς εἰμαρμένης αὐτῶν... Εἰς πάντα τὰ κακὰ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ δύναται ν' ἀντιτάξῃ συνειδησίην ἐνδόμυχον καὶ βαθεῖαν, ἥτις ἐν ταῖς ἀλγηδόσιν ἱκανοποιεῖ αὐτόν· δύναται νὰ δυσπιστῇ εἰς τοὺς θριάμβους καὶ νὰ ἀρύηται ἀπὸ τοῦ θανάτου νίκην».

Ὁ Γαίτης ἄλλως ἐθεώρησε τὸν Προμηθέα. Οὗτος εἶδεν ἐν αὐτῷ τὴν ἀποστασίαν κατὰ τοῦ ἀοράτου κυρίου! Ὁ Τιτάν αὐτοῦ εἶναι εἷς ἀδελφὸς τοῦ κύκλωπος Πολυμήμου, ὅστις καταφρονεῖ τοῦ κεραυνοῦ καὶ προκαλεῖται αὐτόν. Παρίστησιν αὐτόν ἀψηρολημέων εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντα προσηλωμένους εἰς τὴν γῆν καὶ περιορίζοντα αὐτοῦ τὸν προορισμὸν αὐτοῦ ὡς καὶ τὸν τῶν ἀνθρώπων, οὓς μέλλει νὰ δημιουργήσῃ.

«Κρύψον τὸν οὐρανόν σου, ὦ Ζεῦ, ὑπὸ τὴν οὐμίχλην τῶν νεφῶν. Μιμήθητι τὸν παῖδα, ὅστις ἀποκόπτει τὴν κεφαλὴν τῶν σκολύμων. Θραῦσον διὰ τοῦ κεραυνοῦ σου τὰς δρυὲς καὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων. Ὅ,τι καὶ ἂν πράξῃς, οὐδόλως θέλεις δυνηθῆναι νὰ μὲ ἀφαιρέσῃς τὴν γῆν μου, τὴν καλύβην μου, ἣν σὺ οὐδόλως ἐκτίσας, τὴν ἐστίαν μου, ἥς σὺ ζηλοῖς τὴν φλόγα. Τί ἐλεεινότερον ἢ ὑμεῖς οἱ ἄλλοι θεοί; τρέφετε τὸ ὑμέτερον μεγαλεῖον διὰ τῆς ὁσμῆς τῶν προσφορῶν, διὰ τῶν πνοῶν τῆς προσευχῆς, καὶ ἠθέλετε ἀπολεσθῆναι ἐὰν δὲν ὑπῆρχον ἐνταῦθα—κάτω παιδιὰ καὶ ἄφρονες δυστυχεῖς, ἀνατιθέντες τὰς ἐλπίδας εἰς τὴν ὑμετέραν ἰσχύν.—Πρὶν ἢ ἔτι καὶ ἐγὼ ἀνδρωθῶ, πρὶν ἢ ἀκριβώσω τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ἀποστολήν μου, ἔστρεψα ὡσαύτως τὸν πλανώμενον ὀφθαλμόν μου πρὸς τὸν ἥλιον· ἐνόμισα, ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ—ἐπάνω οὓς τι ἀκρόωμενον τῶν παραπόνων μου, καρδία τις ὡς ἡ ἐμή, εὐσπλαγχνιζομένη τὸν πιεζόμενον! ἀλλὰ τίς μ' ἐβοήθησε κατὰ τῶν Τιτάνων; τίς μὲ ἔσωσεν ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ τῆς δουλείας; Ὡ καρδία ἀγία καὶ περλογισμένη! σὺ μόνη δὲν συνεπλήρωσας τὸ πᾶν; Καὶ ὅμως,

νέε πεπλανημένε, εὐγνωμόνεις εἰς ἐκεῖνον ὅστις ὑπνωπτεν ἐκεῖ— ἐπάνω!— Ἐγὼ νὰ σὲ τιμήσω; Διατί; ἀνεκούφισας ποτὲ τὸ φορτίον τοῦ δούλου; ἐσπόγγισας τὰ δάκρυα τοῦ τεθλιμμένου; τίς κατεσκεύασεν ἐμὲ ἄνθρωπον ἢ ὁ παντοδύναμος χρόνος καὶ ἡ εἰμαρμένη, κύριοι σοῦ ὡς καὶ ἐμοῦ; Νομίζεις, ὅτι ὀφείλω νὰ μισήσω τὸν βίον καὶ νὰ ἀποσυρθῶ εἰς τὴν ἐρημίαν, διότι πάντα τὰ ἄνθη τῶν ὀνείρων μου δὲν ἀναβλαστάνουσι; Οὐχί; διαμένω ἐνταῦθα, δημιουργῶν ἀνθρώπους κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν μου, ἤτοι φυλὴν, ἣτις θέλει μοι ὁμοιάζει κατὰ πάντα, κλαίουσα, ἠδυνομένη, εὐδαιμονοῦσα καὶ καταφρονουσά σου ὡς ἐγώ».

Καὶ ταῦτα μὲν οἱ ποιηταὶ περὶ Προμηθεῶς· ἀλλ' ἡ ὁσημέραι καταπληκτικὰς προόδους ποιουμένη συγκριτικὴ μυθολογία καὶ θεολογία ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς πρὸς τὸν ἀνθρώπινον κόσμον συγκοινωνίας ἡμιθέου, ἐλαυνομένου ὑπὸ τοῦ πύθου τῆς διδασκαλίας καὶ σωτηρίας αὐτοῦ, εἶναι ἰδέα γενικωτέρα, οὐχὶ δὲ ἀποκλειστικῶς ἑλληνικὴ. Δὲν ἀποδέχομαι τὴν γνώμην, καθ' ἣν αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Προμηθεῶς συγγενεῖ πρὸς τὸ σανσκριτικὸν *pramatyas*, παραγόμενον ἐκ τῆς λέξεως *pramantha*, ἣτις ἐμφαίνει τὸν ποριζόμενον πῦρ διὰ τῆς προστριβῆς, καὶ τοῦτο διότι ἔχουσι μὲν ἀναμφισβητητῶς πρόδηλον συγγένειαν ἡ ἀρχαιοτάτη γλῶσσα τῶν Βραχμάνων, ἡ ἀρχαία Περσικὴ, ἡ Ἑλληνικὴ, ἡ Λατινικὴ, ἡ Κελτικὴ καὶ ἡ Τευτονικὴ· ἀλλ' ἡ συγγένεια αὕτη δεῖν νὰ ζητῆται καὶ ἀνευρίσκηται ἐν ταῖς πρωτοθέτοις μονοσυλλάβοις ἢ δισυλλάβοις ῥίζαις τῶν λέξεων, ἔνθα κατῴκει ἡ τροποποιηθεῖσα πολλάκις ἀρχικὴ ἔννοια, οὐχὶ δὲ ἐν πολυσυλλάβοις λέξεσι, ὅποῃαι ἡ Ἑλληνικὴ Προμηθεὺς καὶ ἡ Σανσκριτικὴ *pramathyas*. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἐν Ἰνδικῇ καὶ νῦν ἔτι ἵνα ἀνάψωσι τὴν φλόγα τοῦ θυσιαστηρίου, χρῶνται τεμαχίῳ ξύλου ἔχοντι ἐν τῷ μέσῳ ὀπήν, ἧς ἐντὸς περιδινούσιν ἕτερον ξύλον, ὅπερ καλεῖται *pramantha*· ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ λέξις *προμηθεὺς* σύγκειται προφανῶς ἐκ τῆς προθέσεως *πρὸ* καὶ τοῦ ἀχρήστου *μηθεὺς*, ὡς ἡ λέξις *ἐπιμηθεὺς* ἐκ τῆς προθέσεως *ἐπὶ* καὶ αὐτοῦ τοῦ *μηθεὺς*· τοῦτο δὲ τὸ ἀχρηστον *μηθεὺς* ἔχει ῥίζαν τὸ *μηθ* (*μαθ*, ἐξ οὗ *μανθάνω*, *μαθητῆς* κτλ.), *μηθ* (κατ' ἐναλλαγὴν τῶν στοιχείων θ καὶ δ, ὅθεν *μῆδος* καὶ *μῆδο-*

μαι), μηχ (ὄθεν μηχανή, μηχανάομαι-ῶμαι). Ἐπομένως οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ pramantha καὶ pramathias. Συντάσσομαι οὐχ ἦντον μετὰ τῶν προσθευόντων, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ἐπαφῆς τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἡμίθεον, διδάξαντα καὶ εὐεργετήσαντα αὐτοὺς, ὑπῆρξεν ἰδέα ἀρχαιοτάτη καὶ γενικωτάτη.

Ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς καιρῆς θρησκείας ὁ ἅγιος θεμελιωτῆς δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ἔν μέρει ἐξομοιούμενος πρὸς τὸν γιγαντῶδη Τιτᾶνα, ὅστις αἶρει τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας κατὰ τῶν ἀπρηχαιωμένων θεῶν καὶ ἀναγγέλλει τὴν προσεχῆ αὐτῶν κατὰπτωσιν; Ὁ ἡμέτερος Προμηθεὺς, ὁ μετέχων ἅμα θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως, ὁ μύησας τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὰ ἄχραντα μυστήρια τῆς γνώσεως καὶ χρησιμεύσας διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Καυκάσου ἀνκστηλώσεως αὐτοῦ ὡς γέφυρα συνδιαλλαγῆς καὶ συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν Θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, νομίζομεν, ὅτι ἐπιτυχῶς δύναται νὰ συγκριθῆ πρὸς τὸν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας θεάνθρωπον Ἰησοῦν, σώσαντα τὸν ἀνθρωπὸν ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἐν ᾗ κατέκειτο, ἀπαλλάξαντα τῶν πεπαλαιωμένων προλήψεων, ὑφ' ὧν κατέχευτο, καὶ χρησιμεύσαντα διὰ τῆς ἀγίας αὐτοῦ σταυρώσεως καὶ τελευτῆς εἰς τὴν μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων συνδιαλλαγὴν. Φαίνεται μάλιστα ὁμοιότης τις καὶ εἰς αὐτὰ τὰ θλιβερά λόγια, ἅτινα ὁ μὲν υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ ἐξεφώνησε κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Καυκάσου δεινὴν αὐτοῦ ἀγωνίαν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τραγικωτάτην ἀνάρτησιν αὐτοῦ, ποθοῦντες ἀμφοτέρων νὰ ἀπαλλαγῶσι τῶν ὀδυνηρῶν ἀλγηδόνων. «Νὰ μὴ ᾖναι δυνατόν νὰ εὑρεθῆ μέσον τι εἰς ἀπολύτρωσίν μου!» ἔλεγεν ὁ ἡμίθεος τῶν ἀρχαίων· «Ἥλι, ἡλι, λαμὰ σαβαχθανί» καὶ «παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο» ἀνεφώνει ὁ ἡμέτερος Χριστός. — Πρῶτος ὁ ἅγιος Ἐκκλησιαστικὸς πατὴρ Τερτυλλιανὸς ἐσοχάσθη τὸν παραλληλισμὸν τοῦτον, εἰπὼν περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ «Ἴδου ὁ ἀληθὴς Προμηθεὺς». Τὸ διάβημα τοῦ ἀγίου Πατρὸς ἀκολουθοῦντες, ἐτολμήσαμεν καὶ ἡμεῖς νὰ παραλληλίσωμεν τὸν ἕνα πρὸς τὸν ἕτερον, τηροῦντες οὐχ ἦντον ἀείποτε ἐν τῷ βᾶθει τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀμείωτον τὴν εἰς τὸν πανάγιον ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ὀφειλομένην εὐλάβειαν.

ΦΑΕΓΓΑΣ.